

פרק שני - כל היר

משנה

לעיל (יא.) שינוי שאף אשה שיש לה וסת קבוע חייבת לבדוק עצמה בזמנים מסוימים. משנתנו תבאר שהמוסיפה לבדוק עצמה תדיר, משובחת, מה שאין כן באיש. כל היר המרבה לבדוק, בנשים, יד אשה הבודקת עצמה תדיר שמא ראתה, משובחת, שכן נמנעת מספק טומאה, ומונעת בעלה מלהכשל בבעילת נדה. ובאנשים, כלומר, יד איש הבודקת תדיר באברו לברר אם ראה קרי, תקציץ, שעל ידי משמושו באברו מתחמם ומוציא זרע לבטלה.

גמרא

שואלת הגמרא: מאי שנא יד נשים, שהמרבה לבדוק משובחת, ומאי שנא יד אנשים שתקציץ. משיבה הגמרא: נשים, דלאו בנות הרגשה נינהו - שאינן בנות הרגשה, כלומר, על ידי משמוש באותו מקום אינן מתחממות, ואינן באות להשחתת זרע, משופחות, מה שאין כן אנשים, דבני הרגשה נינהו, יד הבודקת תקציץ. מקשה הגמרא: אי הכי - אם הטעם שתקציץ הוא מפני שנכשלים בהשחתת זרע, מאי איריא - מדוע נקט התנא דווקא יד המרבה לבדוק תקציץ, והלא כי לא מרבה נמי - גם יש לה להקציץ. מתרצת הגמרא: כי קתני יד המרבה דווקא אנשים - על יד נשים נאמר, שככל שמרבה כך משובחת, אבל מה ששינוי שבאנשים תקציץ, היינו אף אם ערשה כן פעם אחת.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת אופנים שגם בדיקה באנשים משובחת: תנא, במה דברים אמורים שיד הבודקת באנשים תקציץ, כשבודק לענין אם יצאה ממנו שכבת זרע ונעשה בעל קרי, אבל אם בודק עצמו לענין זוב - שחושש שיצאה ממנו זיבה, ורוצה לבדוק האם באמת זיבה היא כדי למנות מספר ראיותיו, אף הוא משובח בנשים. היתר נוסף: ואפילו כשבודק לענין שכבת זרע, אם בא לבדוק בצירור - באבן קטנה, או בחרס, בודק, שמשמוש בדבר קשה אינו מחמם.

בברייתא שינוי שעל ידי צרור או חרס יכול האיש לבדוק. מקשה הגמרא: ובמטלית לא יבדוק, והתניא, בודק איש עצמו במטלית, ובכל דבר שרוצה. מתרצת הגמרא: בךאמר אבני במקום אחר ויובא בסמורן שמדובר במטלית עבה, הךא נמי בברייתא שהתירה לבדוק במטלית, היינו במטלית עבה שקשה ואינה מחממת, ודומה לחרס או צרור, אבל ברכה אסור.

מבררת הגמרא: והיכא איתמר דאבני - והיכן נאמרו דברי אבני האמורים. משיבה הגמרא: אהא דתנין (להלן מ.) היה הטהור אוכל בתרומה, ובעודה בפיו הרגיש שגודעו איכרו - שנעקרה שכבת זרע מגופו, אוהו באמתו ומונע שלא יצא הזרע מגופו, ובזלע את התרומה. ותמחו בני הישיבה, אוהו באמתו, בתמיה, והתניא, רבי אליעזר אומר, כל אוהו באמתו ומשתין, באילו מביא מבול לעולם, שעלול לגרום להשחתת זרע. אמר אבני, כוונת המשנה שאוהו במטלית עבה שאינה מחממת.

תירוץ אחר: רבא אמר, אפילו תימא שאוהו במטלית רבה לא קשה, שביין העקר שכבת זרע מגופו. עקר, ואף שמתחמם על ידי אחיזתו באמה לא יוסיף להוציא זרע.

מבארת הגמרא: ואבני לא התיר אלא במטלית עבה דחייש דלמא אתי לאוסופי - חושש שמא על ידי החימום יבא להוצאת זרע נוסף. ורבא לא חייש דלמא אתי לאוסופי.

הגמרא מקשה על רבא: ולא - וכי אין החימום בעת יציאת הזרע גורם לזרע נוסף שיצא, והתניא, הא ו-משמוש האבר וחימומו למה זה דימה, לנותן אצבע פעין, שכל זמן שאצבע פעין עין פרמעת וחוזרת ופרמעת, וכמו כן כל זמן שמחמם את אברו חוזר ומוציא זרע.

מתרצת הגמרא: ורבא סבר, כל אחמומי וחדד אחמומי בשעתיה לא שכיח - כל שהתחמם כבר ויצא ממנו זרע בהרגשת זעזוע

אברים, לא מצוי שיתחמם מיד שוב ויצא ממנו זרע נוסף. ומה שדימתי הברייתא להכנסת אצבע לעין, היינו רק באופן שלא נעקר ממנו בתחילה כל הזרע על ידי הרגשת זעזוע אברים, אלא יוצא ממנו מעט מעט על ידי משמוש האבר, ואז כל משמוש מוסיף יציאה נוספת של זרע.

גופא - נשוב לברייתא שהובאה לעיל, רבי אליעזר אומר, כל אוהו באמתו ומשתין, באילו מביא מבול לעולם. אמרו לו חכמים לרבי אליעזר, והלא אם אין מגביה אברו שישתין למרחוק, נצוצות ו-טיפות מי רגלים נתון על רגליו, ונראה לבני אדם כפרות שפכה - כמי שנכרת אברו ואינו מוליד, שאין מי רגליו יוצאים בקילוח אלא שותתים, וניתנים טיפות על רגליו, ונמצא זה שאין אוהו באברו מוציא לעו על פניו שהן ממורים, שחושבים אותו לכרות שפכה, ואומרים בודאי אשתו זינתה תחתיו וכך הולידה בניה. אמר להן רבי אליעזר, מוטב שיצא לעו על פניו שהן ממורים, ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום על ידי שישחית זרעו.

נוסח אחר בתשובת רבי אליעזר: תניא אידך, אמר להן רבי אליעזר לחכמים, אפשר שיעמוד אדם בשפת מקום גבוה וישתין למקום נמוך למטה מרגליו, ואז אין ניצוצות ניתנים עליו. או וישתין בעפר תיחוח שנבלעים בו המי רגלים ואין ניתנים, ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום על ידי אחיזתו באבר.

מבררת הגמרא: הו - אינו תשובה אמר להו רבי אליעזר ברישא - בתחילה, אילימא קמיינתא אמר להו ברישא - אם נאמר שאת התשובה האמורה בברייתא הראשונה 'מוטב שיצא' וכך אמר תחילה, קשה, בךאמר להו איסורא - לאחר שאמר להם שאסור בשום אופן לאחוז באמתו, ואף אם אין לו תקנה שלא יפלו עליו ניצוצות, תיר אמר להו תקנתא - שוב אמר להם שיש תקנה להשתין במקום גבוה או על עפר תיחוח, ומשמע שבשאינו יכול לנהוג כן מותר לאחוז באמתו כדי שלא להוציא לעו על בניו. והלא נמצאו דבריו סותרים. מסיקה הגמרא: אלא הא אמר להו ברישא - בתחילה אמר להם שאסור לאחוז באמתו מחשש ניצוצות, כיון שיש תקנה על ידי שיעמוד במקום גבוה, או שישתין על עפר תיחוח. ואמרי ליה חכמים, אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי - מה יעשה. אמר להן רבי אליעזר מוטב שיצא לעו על פניו, ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום.

שואלת הגמרא: וכל כך למה - מדוע החמיר רבי אליעזר כל כך שלא לאחוז באמה, אף שעלול לבא להוצאת לעו על בניו. משיבה הגמרא: מפני שמוציא ו-שעלול להוציא שכבת זרע לבטלה, ועון זה חמור, דאמר רבי יוחנן, כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה, שנאמר לגבי אונן בנו של יהודה שהשחית זרעו (בראשית לח י) 'זרע בעיני ה' את אשר עשה, וימת גם אותו', הרי שענשו במיתה.

מאמרים נוספים בחומרת האיסור: רבי יצחק ורבי אמי אמרי, המשחית זרעו באילו שופך דמים, שנאמר בנבואה על הרשעים (ישעיה נז ה) 'הנהמים באלים תחת כל עין רענן ו-אלו המתחממים במדורות גדולות העשויות מעצי אילנות, כלומר אנשים המתענגים בהנאות העולם, שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הפלעים, אל תקרי 'שוחטי הילדים' אלא 'סוחטי הילדים', והיינו שסוחטים מגופם זרע שראוי להיות ממנו ילדים, ונכתב 'שוחטי הילדים' ב'ש' לדרוש שהרי זו כשחיטת הילדים.

רב אסי אמר, המשחית זרעו באילו עובר עבדות פוכבים, בתיב הךא לענין סוחטי הילדים (שם) 'תחת כל עין רענן' וכתוב התם בעבודה זרה (דברים יב ב) 'על ההרים הילדים ותחת כל עין רענן'. הגמרא מביאה מעשה בענין אחיזה באמה להשתין, ודנה באופני ההיתר: רב יהודה ושמואל הוו קיימי אינינא דבי בנישפתא דשא ויתיב בנהרדעא - היו עומדים על גג בית הכנסת של מקום הנקרא 'שא ויתיב' שהיה בתחום עיר נהרדעא, אמר ליה רב יהודה לשמואל, צריך אני להשתין. אמר ליה שמואל, שינא - מיוחד, אוהו באמתו וישתין שיפלו מי רגליו לחוץ, ולא על גג בית הכנסת.

המשך ביאור למסכת נדה ליום ראשון עמ' א

1 מקשה הגמרא: היכי עביד הכי - כיצד עשה כן רב יהודה, והתנאי,
2 רבי אליעזר אומר, כל האוחז באמתו ומשתין כאלו מביא מפול
3 לעולם.
4 מתרצת הגמרא: אמר אביי, עשאוי - דימה שמואל מעשה זה כדון
5 בולשת האמור לענין יין נסך, דתנן (ע"ז ע), בולשת - גייס של
6 חיילים נכרים שנכנס לעיר, אם נכנס בשעת שלום, כלומר, שאין זה
7 גייס של מלכות אחרת, אלא של מלכות מדינה זו, ואין הם בפחד
8 מלחמה, כל תביות יין שנמצאו פתוחות אכורות בהנאה,
9 שחוששים שניסכום החיילים לעבודה זרה, אבל הנמצאות קתומות,
10 מותרות, שאילו פתחום וניסכום לא היו טורחים לשוב ולסתמם.
11 אמנם אם נכנס הגייס לעיר בשעת מלחמה, והיינו חיל מלכות אחרת
12 הבאים להלחם, אלו ואלו - בין חביות פתוחות ובין סתומות
13 מותרות, לפי שאין להן פנאי לנסף היין, מחמת בהלת המלחמה.
14 מסיימת הגמרא: אלמא דבין דבעיתי לא אתי לנסוכי - מוכח שם
15 שמחמת בהלתם אין לבם פנוי לנסך היין, הקא נמי בין דבעיתי לא
16 אתי להרהורי - כמו כן כאן, כיון שבהול הוא אין לבו פנוי לבא
17 להרהור מחמת אחיזת אמתו.
18 שואלת הגמרא: והקא מאי פיעתותא איקא - איזו בהלה היתה לו
19 לרב יהודה.
20 הגמרא מבארת בכמה דרכים: איבעית אימא שהיתה פיעתותא

21 דליליא ודאינרא - בהלת חשש נפילה מהגג מחמת חשכת הלילה.
22 ואיבעית אימא פיעתותא דרביה - בהלה ופחד מיראת רבו
23 [שמואל] העומד על גביו. ואיבעית אימא, פיעתותא דשכינה
24 השורה בבית הכנסת. ואיבעית אימא, אימתא דמריה עליה - אימת
25 אדונו [הקב"ה] עליו, דקרבי שמואל עליה - שקרא שמואל על רב
26 יהודה, אין זה ילוד אשה, כלומר, כל כך יראת שמים עליו,
27 שכמלאך הוא ולא כאדם הנולד מאשה.
28 תירוץ נוסף: ואיבעית אימא, נשוי הנה - היה רב יהודה, דאמר רב
29 נתמן, אם היה נשוי מותר לאחוז באמתו כשמשתיק, שכיון שפת
30 בסלו [שיכול לבעול אשתו] אין בא לידי הרהור.
31 תירוץ נוסף: ואיבעית אימא, שמואל לא הורה לרב יהודה לאחוז
32 באמתו, אלא כי הא אורי ליה - כהוראה זו הורה לו, דתני אבא
33 כריה דרבי בנמיין בר חייא, אף שאסור לאחוז באמה ולהשתין,
34 אבל מסייע [להגביה האמה] בפצים - על ידי הגבהת הביצים
35 מלמטה.
36 תירוץ נוסף: ואיבעית אימא, כי הא אורי ליה שמואל לרב יהודה,
37 דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, גבול יש לו לאיסור אחיזה באמה,
38 מעפירה [שפה המקיפה את ראש הגיד וגבוהה ממנו במקצת]
39 ולמטה לצד הארץ, מותר לאחוז, שאין בא בכך לידי חימום,

הונא קצץ יד איש שהיה רגיל להרים ידו להכות את חבירו, על פי מה שדרשו שם מהפסוק (איוב לח טו) 'וְזָרַע רְמֵה תִשְׁבֵּר' שהמרים יד על חבירו 'תקצץ ידו', הרי שבמקום שנאמר לשון זו הכוונה להוראת דין, וכך יש לפרש גם כוונת משנתנו. או שמא לְמוֹתָא תִּנְןּ במשנתנו ולא הוראת דין.

הגמרא מנסה לפשוט הספק: תָּא שְׁמַע, דְּתַנַּי, רַבִּי מְרִפוֹן אָמַר, יְד הַנְּשַׁלְחָת לְאִמָּה, תִּקְצִין יָדוֹ עַל טַבּוּרוֹ. אָמְרוּ לוֹ חַכְמַי, (יֵשֵׁב לוֹ קוּץ בְּכַרְסוֹ לֹא יִמְלִנּוּ, אָמַר לְהֶן, לֹא) וְהֵלֵא בְרִיּוֹ נִבְקַעַת וְכַפִּי שִׁיבּוּאֵר בְּסִמּוּךְ. אָמַר לְהֶן רַבִּי טַרְפוֹן, מוּטָב תִּבְקַע בְּרִיּוֹ, וְאֵל יָרֵד לְבָאֵר שְׁחַת - לַגְּהֵנוּם. הַגְּמָרָא מְבַאֵר רֵאִייתָה: אִי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא - מוּבָן הַדְּבַר אִם נִפְרַשׁ דִּינָא תִּנְנָן בְּמִשְׁנַתְנוּ, וְאִם כֵּן גַּם רַבִּי טַרְפוֹן הִתְכוּיִן שְׁצִרִיךְ לְקַצוֹץ אֶת יָדוֹ בְּעֻדָה עַל טַבּוּרוֹ, הֵינּוּ דְאָמְרִי - זֶהוּ מַה שֶּׁאִמְרוּ לוֹ חַכְמַי, וְהֵלֵא אִם נִקְצוֹץ יָדוֹ כְּשֶׁהֵי אֵל עַל כְּרִיסוֹ, בְּרִיּוֹ נִבְקַעַת. אֵלֵא אִי אָמַרְתָּ לְמוֹתָא תִּנְנָן בְּמִשְׁנַתְנוּ, אִם כֵּן גַּם רַבִּי טַרְפוֹן לֹא הִתְכוּיִן אֲלֵא לְקַלְלוֹ שְׁתַּקְצִין יָדוֹ עַל טַבּוּן, וְאִם כֵּן מָא - מַה הִיא הַתְּמִיחָה וְהֵלֵא בְרִיּוֹ נִבְקַעַת.

הגמרא מוכיחה שגם אם 'דינא תנן' אין דברי הברייתא מובנים, ובהכרח שצריך לפרש דברי הברייתא באופן אחר: אֵלֵא מָא - מה תאמר, דִּינָא תִּנְנָן, יש לתמוה, מדוע הורה רבי טרפון לקרץ ידו בעודה על כריסו, ואף שנבקעת, וכי לא סני דלאו על טבורו - אין די לקצוץ את ידו סתם שלא על טבורו, אלא בהכרח דהכי קאמר רבי טרפון, כל המקנים ידו למטה מטבורו, תקצין ידו. אמרו לו חכמים לרבי טרפון, לדברך שמחמיר אתה כל כך באיסור זה, אם ישב לו קוץ בבריו למטה מטבורו, וכי לא ימלנו משם בידו. אמר להן רבי טרפון, אכן לא יוציאו מבשרו בידו. חזרו ואמרו לו חכמים, והלא אם אינו נוטל הקוץ בריו נבקעת מחמת הקוץ, אמר להן רבי טרפון, מוטב תבקע בריו, ואל ירד לבאר שחת אם ישל בהשחתת זרע.

משנה

המשנה מבארת כיצד נטהרות נשים שאינן בנות דעת: הַחֲרֻשָּׁת - שאינה מדברת ואינה שומעת, וְהַשׁוּמְתָה, וְהַסּוּמָא, וְשִׁנְמַרְפָּה (נשתבשה) דעתה, אִם יֵשׁ לָהֶן נָשִׁים פְּקֻחוֹת הַמְּסִיעוֹת לָהֶן, מְתַקְנֹת אוֹתָן - בודקות אותן בשעת וסתן אם לא ראו דם נידות, ואם ראו מטבילות אותן בשעה שצריכות לטבול, וְכִךְ הֵן אוֹכְלוֹת בְּתַרוּמָה.

גמרא

שנינו במשנה את ה'חרשת' בין הנשים שצריכות שנשים פקחות יתקנו אותן. מקשה הגמרא: חֲרֻשָּׁת, אִיהִי תְּבַדּוּק לְנִפְשָׁה - היא תבדוק עצמה, דְּתַנַּי, אָמַר רַבִּי, חֲרֻשָּׁת הִיְתֵיהּ גֵרָה בְּשִׁכּוּנֵיהֶּן, לֹא דִּיָּה שְׁבוּדָקְתָּ לְעַצְמָהּ, אֵלֵא שְׁחַבְרוּתֵיהּ רֵאוּת מְרֵאוֹת דָּם, וּמְרֵאוֹת לָהּ שְׁתַּבּוּק אִם דָּם טַמָּא הוּא או טהור. הרי שחרשת בת דעת לכך.

מתרצת הגמרא: הָתָם - בברייתא מדובר בְּמַדְפַּרְתָּ וְאִינָה שׁוֹמְעָת, וְזוּ בַת דַּעַת גְּמֵרָה הִיא, - במשנתנו מדובר בְּשִׁאִינָה מְדַפַּרְתָּ וְאִינָה שׁוֹמְעָת, וְזוּ אִינָה בַת דַּעַת, בְּדַתְנָן (תְּרומות פ"א מ"ב), חֲרֻשׁ שְׁדַבְּרוּ חַכְמַי בְּכָל מָקוֹם בְּכָל אֲלוֹ שְׁאִינָן בֵּן דַּעַת, הֵינּוּ שְׁאִינָן שׁוֹמְעֵי וְאִינָן מְדַבְּרִי, אֲבָל אִם רַק אִינָן שׁוֹמְעֵי הִי הוּא בֵּן דַּעַת.

שנינו במשנה: הַסּוּמָא, נשים פקחות מתקנות אותה. מקשה הגמרא: אִיהִי תְּבַדּוּק לְנִפְשָׁה וְהִיְחֻוִי לְחַבְרוּתָהּ - תבדוק הסומא עצמה, וְתֵרָאֵה אֶת עַד הַבְּדִיקָה לְחַבְרָתָהּ שְׁתַּבּוּקָהּ.

משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי הֵינַיָא, סוּמָא אִינָה מְשַׁנָּה, כְּלוּמַר, יֵשׁ לְמַחּוּק אֶת 'הַסּוּמָא' מִמִּשְׁנַתְנוּ, שְׁהִי בּוּדְקָת עַצְמָהּ וּמְרָאֵה לְחַבְרָתָהּ.

שנינו במשנה: וְשִׁנְמַרְפָּה דַּעַתָּה, נשים פקחות מתקנות אותה. מקשה הגמרא: הֵינּוּ שׁוּמְתָה שְׁכַבְרָה שִׁנְיָה לְעִיל. מתרצת הגמרא: שִׁנְמַרְפָּה דַּעַתָּה מְחַמַּת חוּלִי - שהשתבשה דעתה מכובד החולי, אך אינה שוטה ממש.

מַעֲטָרָה וְלִמְעָלָה לְצַד הַגּוֹף, אִסוּר לֵאחֹז. אָמַר רַב, הַמְּקַשָּׁה עֲצָמוֹ לְדַעַת - הַמְּבִיא עֲצָמוֹ בְּכוּנָה לְיַד קִישוּי אֲבֵר שְׁלֵא לְצוּרָה, יְהֵא בְּנֵדוּי - צִרִיךְ לְנִדּוּתוֹ, שְׁגוּרָם לְהַשְׁחִתָּה זֶרַע. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וְלִיָּמָא רַב שְׁאִסוּר לְאִדָּם לְהַקְשׁוֹת עֲצָמוֹ לְדַעַת, וּמְמִילָא נָדַע שְׁצִרִיךְ לְנִדּוּתוֹ כְּכֹל עוֹבֵר עַל אִסוּר. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: רַב אָמַר כֵּן כַּדִּי לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁהֵאִסוּר גְּדוּל בִּיּוֹתָר, מִפְּנֵי דְקָמְנִי יִצְרָהָרַע אֲנִפְשִׁי - שְׁמַגְרָה אֶת הַיֵּצֵר הָרַע עַל עֲצָמוֹ.

מאמר נוסף בגנות המקשה עצמה: וְרַבִּי אָמִי אָמַר, הַמְּקַשָּׁה עֲצָמוֹ נְקִרָא (עֲבָרִיין) [מְשׁוּמָד], שְׁכִיּוֹן שְׁמַתְפָּתָה לְיִצְרָה עֵלּוּל לְבָא לְיַד עֲבוּדָה זְרָה, שְׁכָךְ אוּמְנָתָה - מְלֻאכְתּוֹ שְׁלֵ יִצְרָה הָרַע, הַיּוֹם אוּמְרָה לּוֹ (לֹא-לְאִדָּם) עֲשֵׂה בְךָ - עֲבִירָה קְלָה, וְלִמְחַר אוּמְרָה לּוֹ, עֲשֵׂה בְךָ - עֲבִירָה חִמּוּרָה יוֹתֵר, וְלִמְחַר אוּמְרָה לּוֹ, לָךְ עֲבוּד עֲבוּדָתָה בּוֹכְבִים, וְהוֹלֵךְ הָאָדָם וְעוֹבֵד.

גירסא אחרת: אִיכָא דְאָמְרִי, אָמַר רַבִּי אָמִי, כָּל הַמְּבִיא עֲצָמוֹ לְיַד הָרַחֲוֵי וְזוֹת, אִין מְכַנְּסִין אוֹתוֹ בְּמַחְצִיתוֹ שְׁל תְּקוּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. דְּבַתִּיב הָכָא - נִאֲמַר לְגַבִּי אֲנִין שְׁשִׁיחַת זְרַע אֲרַצָּה (בְּרֵאשִׁית לַח ז') 'וְיָרַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עֲשָׂה, הִרִי שֶׁנִּקְרָא 'רַע' בְּעֵינֵי ה', וְכַתִּיב הָתָם (תְּהִלִּים ה' ה') 'כִּי לֹא אֵל הַפִּיץ רִשְׁעֵי אֲתָהּ, לֹא יִגְדֵךְ רַע', הִרִי שֶׁאִין 'רַע' גַּר בְּמַחְצִית הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מאמר נוסף בגנות המשיחית זרעה: וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מָאִי דְבַתִּיב - מַה הִיא כּוּנַת הַכְּתוּב (ישעיה א טו) שאין הקב"ה מאזין לתפילת ישראל מחמת ש'דיבם דמים מלאו'. אֵלּוּ הַמְּנַאֲפִים בְּיַד - הַמוֹצִיאִים זֶרַע לְבַטְלָה עַל יַד שְׁפִשׁוּף בִּיד.

הגמרא מביאה ברייתא שדורשת בענין זה: הֵנָּה דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, נִאֲמַר בְּעֶשְׂרַת הַדְּבָרוֹת (שְׁמוֹת כ"ג) 'לֹא תִנְאָף, הֵינּוּ לֹא תִהְיֶה בְךָ נִיאוּף - הַשְׁחַתָּת זֶרַע, בֵּין עַל יַד שְׁפִשׁוּף בְּיַד, וּבֵין עַל יַד שְׁפִשׁוּף בְּרִגְלָה.

הגמרא מביאה ברייתא המפרטת שני דברים המעכבים את ביאת המשיח: תִּנְנוּ רַבְּנָן, הַגֵּרִים, וְהַמְּשַׁחֲקִין בְּתִינוּקוֹת, מַעֲכָבִין אֶת בִּיאַת הַמְּשִׁיחִי.

שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא - מוּבָן מַה שְּׁשִׁנּוּ שֶׁהַגֵּרִים מַעֲכָבִים אֶת הַמְּשִׁיחִי, בְּרַבִּי הַלְבּוֹ, דְּאָמַר רַבִּי הַלְבּוֹ, קָשִׁין גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל בְּסַפְּחָת - כּוֹשִׁי צִרְעַת לְגוֹף, שְׁאִינָם בְּקִיאִים בְּדִינֵי הַמְּצוּוֹת, וְאִינָם זְהִירִים לְקִיּוּמָם, וְעַל יַדִּי כֵּן מְבִיאִים פּוֹרְעֵנוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְגַם לְמַדִּים יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂיהֶם. אֵלֵא מַה שְּׁשִׁנּוּ מְשַׁחֲקִין בְּתִינוּקוֹת, מָאִי הִיא - מַה הַכּוּנָה בּוֹה, אֵלִיָּמָא - אִם נִאֲמַר שֶׁהַכּוּנָה לְשׁוֹכְבִים עִם תִּינוּקוֹת מְשַׁכְּבִי וְכוּ', וְכִי רַק מַעֲכָבִים אֶת הַמְּשִׁיחִי, וְהֵלֵא בְּנֵי סְקִילָה נִינְהוּ (ו-הם). אֵלֵא תִאֲמַר שֶׁהַכּוּנָה לְבָאִים עַל תִּינוּקוֹת דְּרַךְ אֲבָרִים, כְּלוּמַר, שְׁמַחְכִּים גּוֹפֵם זֶה בּוֹה בְּלֹא בַעֲלִיָּה, הֵלֵא בְּנֵי מְבוּל נִינְהוּ - כְּבָנֵי דוֹר הַמְּבוּל הֵם, כִּיּוֹן שְׁמַשְׁחִיתִים זֶרַע, וְלֹא רַק מַעֲכָבִים הַמְּשִׁיחִי. מְסִיקָה הַגְּמָרָא: אֵלֵא הַכּוּנָה לְאֲנָשִׁים הַרְאוּיִים לְהוֹלִיד, דְּנִסְיָכִי - שְׁנוֹשָׂאִים נָשִׁים קְטַנּוֹת, דְּלֹא בְּנֵי אוּלוּדֵי נִינְהוּ - שְׁאִינָן רְאוּיֹת לְהוֹלִיד, וּמְשִׁים שְׁבַטִּים מְפָרִיחַ וְרַבִּיחָה עַד שִׁיגְדוּ שְׁנוּתֵיהֶם, הִרִי הֵם מַעֲכָבִים אֶת הַמְּשִׁיחִי, כְּדָאֲמַר רַבִּי יוֹסִי, אִין בֵּן יוּד בָּא לְגֹאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל, עַד שִׁיבְלוּ כָּל הַנְּשִׁמּוֹת שְׁבַנּוּף - עַד שִׁיּוּלוּ כָּל הַנְּשִׁמּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בְּבִרְיַת הָעוֹלָם, שְׁנִיתְנוּ בַּחֲדַר שְׁנִקְרָא 'גּוֹף/שְׁנַאֲמַר (ישעיה נז טז) 'כִּי לֹא יִעֲלֶם אֲרִיב וְלֹא יִנְצַח אֶקְצוּף, כִּי רוּחַ מְלַפְּנֵי יַעֲזוּבָה, וְנִשְׁמּוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי, וּפְיִרוֹשׁ הַפְּסוּק הוּא, שֶׁהַקְּב"ה אֹמֵר, לֹא יִעֲלֶם אַחֲרָה אֶת זְמַן הַגְּאוּלָּה מְלַבּוּא, וְלֹא לְנִצַּח אֶקְצוּף מְלַגְּאוּל אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא כִּי רוּחַ מְלַפְּנֵי, כְּלוּמַר, הַרוּחוֹת הַנְּמַצּוֹת לְפָנָי, שְׁגוּזֵרֵי שִׁיּוּלוּ קוֹדֵם הַגְּאוּלָּה, יַעֲזוּפוּ, מַעֲכָבִים אֶת הַגְּאוּלָּה מְלַבּוּא, וְכֵן וְנִשְׁמּוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי, כְּלוּמַר, כִּיּוֹן שֶׁהַנְּשִׁמּוֹת שְׁאִנֵּי עֲשִׂיתִי עֲדִין לֹא כָּל כּוֹל בְּתַר מִתְּאֲרַחַת הַגְּאוּלָּה.

שנינו במשנה: יֵד הַמְּרַבֵּה לְבַדּוּק בְּאֲנָשִׁים תִּקְצִין.

מסתפקת הגמרא: אִיכָאֵי לָהּ, הָאִם דִּינָא תִּנְנָן - הוראת דין שנינו שצריכים בית דין לקרץ את ידו. או שמא לְמוֹתָא תִּנְנָן - קללה שנינו שמקללו התנא שתקצץ ידו. מפרשת הגמרא: דִּינָא תִּנְנָן, כִּי הָא דְרַב הוּנָא קִיָּן יָרָא - כְּפִי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהוּבָא בְּמַסְכַּת סְנֵהֲדִרִין (נדה) שֶׁרַב

המשך ביאור למסכת נדה ליום ראשון עמ' ב

25 ואמר, רואין אותן גבעולין של אוזב באילו הן של נחשת שאין
26 בולע, כלומר, די בכך שיהא במים שיעור הזאה בדיוק, ואין צריך
27 להוסיף כדי שיעור שהגבעולים בולעים. ודרך אגב למדנו מדברי רבי
28 יהודה שהנחושת אינו בולע.
29 אָמַר רַב פֶּפְּא, שְׁמַע מִיָּדָה – מוכח מדברי חכמים שאסרו להלביש
30 על אברו של כהן שוטה, כיס מעור מחשש חימום, שִׁמְכֵנְסִים צרים
31 הנוגעים באמתו אָסוּרִים בלבישה, שעלולים להביא לחימום
32 והשחתת זרע.
33 מקשה הגמרא: וְהִתְיַבֵּב בענין בגדי הכהונה (שמות כח מב) וְעֵשָׂה
34 לָהֶם מְכַנְסֵי בָד לְכִסּוֹת בָּשָׂר עֲרֹהָ, הרי שמכנסים מותרים
35 בלבישה.
36 מתרצת הגמרא: הֵהוּא בְּדַתְנִיא – מכנסי הכהנים היו כפי ששינו
37 בברייתא, מְכַנְסֵי בְּהֵנִים לָמָּה הֵן דוֹמִין, בְּמִין פְּמִלְנִיא – סינר של
38 פְּרָשִׁים – רוכבי סוסים, שהם רחבים ואינם צמודים לירכיים, לְמַעַלָּה
39 מגיעים המכנסים עַד מְתַנְיָם, לְמַטָּה הֵם מְגִיעִים עַד טוֹף הַיָּרְכָיִם | עד
40 הברכיים. וַיֵּשׁ לָהֶם | – למכנסים | שְׁנָצִים – שרוכים לקשור על ידיהם
41 את המכנסים לגופו. וְאֵין לָהֶם לֹא בֵּית הַנֶּקֶב, כלומר, רחבים הם,
42 ואינם עשויים בדיוק כמידת הלבושם | שאז הם צמודים לגופו עד
43 שנכנסים בין עגבותיו, וְלֹא הִיא לָהֶם בֵּית הָעֲרֹהָ – כיס בין הירכיים
44 להכניס בו האבר, וכיון שהיו רחבים ולא היה להם כיס לאבר, לא
45 היה בהם חשש חימום.
46 הגמרא מביאה הלכה בענין חימום העלול להיגרם מחמת רכיבה:
47 אָמַר אַבְי,

1 הגמרא מביאה ברייתא המבארת תיקונו של כהן שוטה לאכילת
2 תרומה: הֵנּוּ רַבְּנָן, כֹּהֵן שׁוֹטֵה, מְטַבְּלִין אוֹתוֹ, שמא ראה קרי,
3 וּמְאָבִילִין אוֹתוֹ הַרְוֵמָה לְעָרֵב, וּמְשַׁמְרִין אוֹתוֹ שְׁלֹא יֵישָׁן, שמא
4 יתחמם בשנתו ויראה קרי. יֵישָׁן הָרִי הוּא טָמֵא, שמא ראה קרי
5 בשנתו, אך כל זמן שלא יֵישָׁן הָרִי הוּא טָהוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק
6 אָמַר, אִם רוצה לישן עוֹשֵׂין לוֹ כִּים שֶׁל עוֹד ומלבישים על אברו,
7 וקודם שמאכילים אותו בתרומה בודקים את הכיס אם יש בו קרי.
8 אָמְרוּ לוֹ חכמים, כָּל שֶׁבֶן שְׁמַבִּיא אוֹתוֹ הַכִּיס לְיָדֵי חִימוּם וראיית
9 קרי. אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לְדַבְּרֵיכֶם שאסרו להלבישו כיס, שׁוֹטֵה
10 שישן אחר טבילה אֵין לוֹ תַקְנָה לאכול בתרומה. אָמְרוּ לוֹ חכמים,
11 לְדַבְּרֵינוּ, יֵישָׁן טָמֵא, לֹא יֵישָׁן טָהוֹר, לְדַבְּרֵיהּ, שְׁמֵא וְרָאָה טָפָה קטנה
12 כְּתַרְדֵּל וְתַפְלַע בְּכִים, ויבואו להאכילו תרומה בטומאה שעונשה
13 במיתה.
14 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין כהן שוטה: תָּנָא, מְשׁוּם רַבִּי
15 אֱלִעֶזֶר אָמְרוּ, עוֹשֵׂין לוֹ לשוטה כִּים שֶׁל מְתַכָּת על אברו, וכך
16 אפשר לבדוק אם ראה קרי אף שישן, שבכיס של מתכת אין חשש
17 שמא יראה טיפת קרי ותבלע, שאין המתכת בולעת.
18 אבוי מוסיף על דברי רבי אלעזר: אָמַר אַבְי, וְשֶׁל נְחֹשֶׁת עוֹשִׂים את
19 הכיס, שדווקא הוא אינו בולע כלל, אבל שאר מיני מתכת בולעים
20 קצת. ומנין שאין נחושת בולע, (בדתיניא) [בְּדַתְנִין] (פרה פ"ב מ"ה)
21 ששיעור מי חטאת המטמאים את הנושא אותם הוא כדי הזאה, ותנא
22 קמא פירש שהוא כדי שיוכל לטבול בהם את ראשי הגבעולים
23 ולהזות, והיינו שצריך שיהא בהם קצת יותר מהכמות שצריך להזאה
24 עצמה, כיון שהגבעולים בולעים קצת מהמים, רַבִּי יְהוּדָה חולק